

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

СМОЛІКЕВИЧ НАДІЯ РОМАНІВНА

УДК 378.4.091.212-054.6(73)(043.5)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЇ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ США**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
КОШМАНОВА Тетяна Сергіївна,
Університет Західного Мічигану,
професор кафедри викладання, навчання та
педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІДЮК Наталя Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри практики іноземної мови
та методики викладання;

кандидат педагогічних наук, доцент
КРАСУЛЯ Алла Вікторівна,
Сумський державний університет,
старший викладач кафедри германської філології.

Захист відбудеться «18» грудня 2018 року о 10⁰⁰ год на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.24 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, 2 - й поверх, к. 226.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1 та на сайті <http://www.lp.edu.ua/research/dissertations-directory>.

Автореферат розіслано «16» листопада 2018 року.

**В.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради**

О. С. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Глобалізаційні процеси на початку ХХІ ст. інтенсифікують міжнародні зв'язки та співпрацю, які реалізуються як на міждержавному рівні, так і на міжособистісному. Вони охоплюють усі сфери життєдіяльності суспільства та індивіда: політичну, соціальну, культурну, економічну, інформаційну, професійну, освітню тощо. У такій ситуації важлива роль належить міжособистісному спілкуванню, налагодження якого неможливе без адаптації до іншомовного культурного простору та середовища.

Сьогоднішнім лідером серед світових провайдерів освітніх послуг вважають університети США. Особливої актуальності набуває проблема академічної мобільності, коли йдеться про адаптацію до американського університетського середовища іноземних студентів, які ще не повною мірою готові до успішної освітньої та культурної взаємодії і не володіють належним рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності. Отож пріоритетним завданням вищої школи є створення умов для ефективного пристосування студентів, які мають намір навчатися за різноманітними програмами за кордоном (зокрема, у США), до нового культурного середовища, допомога у подоланні бар'єрів адаптації, що необхідно не тільки для реалізації навчальних і виховних завдань, а й завдань міжособистісної та міжкультурної взаємодії у сучасному освітньому просторі.

Окремі аспекти міжнародної освіти були предметом наукових досліджень як українських (Н. Бідюк, О. Глузман, А. Красуля, Н. Лавриченко, О. Матвієнко, Н. Муқан, І. Христенко), так і зарубіжних (Б. Вульфсон, А. Джуринський, З. Малькова, С. Наушабаєв, І. Голлінс) науковців.

Досліджені особливості функціонування університетського середовища, висвітлені у працях А. Артюхіної, Г. Сініциної, В. Гатальського, Т. Равчини, В. Ясвіна та ін. Т. Кошманова, Г. Голм, Ш. Рао та ін. висвітлювали основи та теорії побудови процесу громадянського навчання для фасилітації процесу адаптації та навчання диверсифікованих груп.

Адаптацію особистості до нового культурного середовища розглядають у соціальному, філософському, психологічному, культурологічному, лінгвістичному та педагогічному аспектах. Проблемі багатоаспектності адаптації, міжособистісного спілкування присвятили свої наукові розвідки Дж. Ірвінг, Ж. Ху, У. Деланой, Л. Волкманн та ін. Особливості формування комунікативної культури досліджували С. Безклубенко, Є. Вітенберг, М. Іванова, Л. Клос, В. Панченко, Г. Щуревич та ін. Процес формування іншомовної комунікативної, соціокультурної, міжкультурної та стратегічної компетентностей висвітлено у працях Н. Білоножко, М. Заброцького, С. Максименка, Н. Микитенко, Д. Гаймс та ін. Проблему акультурації особистості як прогресивного прийняття елементів іншої культури (ідеї, поняття, цінності, норми, поведінка, інститути) особами, групами або класами у своїх працях досліджують Р. Суїнн, К. Агуна та Дж. Ху. Міжкультурну адаптацію розглядали вчені Й. Кім, П. Адлер, В. Гонзалес та ін. Теоретико-методологічні основи адаптації іноземних студентів в університетах США висвітлені у працях науковців Р. Гарднера, Н. Хомського, С. Шандрук.

Виконаний аналіз доробку науковців засвідчив, що у контексті актуальності академічної мобільності адаптацію іноземних студентів в університетах США деякою мірою висвітлено у науково-педагогічних та науково-психологічних джерелах, проте сьогодні відсутнє комплексне ґрунтовне дослідження означеної проблеми.

Теоретичний аналіз і результати вивчення науково-практичного досвіду досліджуваної проблеми сприяли виявленню суперечностей між: інтенсивним розвитком міжнародної освіти, збільшенням кількості іноземних студентів і потребою в удосконаленні системи забезпечення адаптації іноземних студентів до академічного середовища; об'єктивною потребою в організації адаптації іноземних студентів до життєдіяльності та навчання в університеті та недостатньою представленістю інструментів її забезпечення; науково обґрунтованою необхідністю педагогічного забезпечення адаптаційного процесу та недостатністю його організаційно-управлінського та навчально-методичного супроводу; потребою використання кращих зразків закордонного досвіду організації адаптації іноземних студентів до навчання в університеті та недостатнім рівнем його вивчення й узагальнення.

Актуальність завдання щодо адаптації іноземних студентів до функціонування в умовах університетського середовища, необхідність розв'язання виявлених суперечностей, недостатній рівень теоретичного й практичного опрацювання проблеми зумовили вибір теми дослідження: **«Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка «Динаміка сучасних освітніх процесів в Україні та за кордоном: порівняльний аналіз» (державний реєстраційний номер 0113U000879). Тема затверджена Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 11/3 від 28.03.2007) та узгоджена в бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 6 від 19.06.2007).

Мета дослідження – виявити особливості забезпечення адаптації іноземних студентів в американських університетах та окреслити можливості удосконалення відповідної практики в університетах України на основі екстраполяції прогресивних ідей та досвіду США.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

- 1) висвітлити адаптацію іноземних студентів в університетах як науково-педагогічну проблему;
- 2) охарактеризувати університетську освіту США у контексті міжнародного освітнього простору;
- 3) проаналізувати організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США на основі розробленої моделі;
- 4) окреслити можливості використання американського досвіду адаптації іноземних студентів до навчання в університетах України.

Об'єкт дослідження – адаптація іноземних студентів в університетах США.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічний супровід адаптації іноземних студентів в умовах сучасного американського університету.

Методологічна основа дослідження сформована на засадах інноваційної філософії освіти XXI ст., що охоплює ідеї соціал-конструктивізму, постмодернізму й критичної педагогіки, які відстоюють самостійне незалежне мислення особистості, толерантність і прийняття думок інших, мультикультуралізм, відкритість, неупередженість, неперервність освіти, розвиток іншомовних комунікативних навичок і міжкультурного спілкування та співпраці, партнерських стосунків на основі активного навчання, практичної спрямованості, полікультурності та паритетності стосунків.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань дослідження використано комплекс *теоретичних методів*: аналіз та синтез – для вивчення педагогічних теорій, концепцій і принципів, покладених в основу академічної адаптації; індукція та дедукція – для виявлення специфіки адаптації іноземних студентів у США; компаративно-історичний – для вивчення документації університетів США й України; логічний метод – для конструювання причинно-наслідкових зв'язків; структурно-системний – для аналізу та відображення організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів як системи взаємозв'язаних компонентів; метод систематизації та узагальнення – для формування суджень і висновків; *емпіричних методів*: опитування працівників рекрутингових компаній та офісів по роботі з іноземними студентами університетів США, бесіди з представниками офісу міжнародних послуг та офісу з питань вступу і різноманітності Іллінойського університету для збору первинної педагогічної інформації; інтерв'ювання й опитування викладачів з метою з'ясування особливостей організації навчання іноземних студентів; узагальнення педагогічного досвіду, аналіз адаптаційних програм, апробація, впровадження й експертиза придатності науково-методичних рекомендацій у роботі закладів вищої освіти України.

Джерельна база: освітні ініціативи: програми обміну студентів, програми стипендій Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США (the Bureau of Educational and Cultural Affairs (ECA) of the U.S. Department of State), матеріали щорічних конференцій Асоціації міжнародних освітян (NAFSA: Association of International Educators), доповіді "Open Doors" Інституту міжнародної освіти (Institute of International Education), офіційні сайти Державного департаменту США з питань освіти та культури (the U.S. Department of State Bureau of Educational and Cultural Affairs) та Центру досліджень освіти, диверситивності та розвитку (Center for Research on Education, Diversity and Excellence – CREDE), інтернет-видання з освітніх питань «Світові новини університетської освіти» (University World News – UWN) та «Служба досліджень Конгресу» (Refworld. Congressional Research Service – CRS); американська періодика з питань психології, культурології та педагогіки: Міждисциплінарний журнал навчання за кордоном (The Interdisciplinary Journal of Study Abroad), Журнал психології та освіти (Journal of Psychology and Education), Журнал мультикультурного консультування та розвитку (Journal of Multicultural Counseling and Development), Журнал

вивчення міжнародної освіти (Journal of Studies in International Education), Мультикультурні перспективи (Multicultural Perspectives), Міжнародний журнал міжкультурних зв'язків (International Journal of Intercultural Relations), Журнал педагогічної освіти та навчання (Journal of Teacher Education and Training) та ін., а також сайти провідних університетів США. Джерельну базу дослідження складають також напрацювання вітчизняних науковців, висвітлені у наукових статтях, матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-педагогічних конференцій, монографії, дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*: виявлено особливості організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США; висвітлено адаптацію іноземних студентів в університетах як науково-педагогічну проблему, в основу якої покладено теорії та концепції (конструктивізму, прогресивізму, гуманізму, інтернаціоналізації), підходи (міждисциплінарний, компетентнісний, автономний, особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний), принципи (студентоцентризму, активності, творчої самостійності, системності, послідовності, єдності освіти, науки та практики, кооперації); охарактеризовано університетську освіту США у контексті міжнародного освітнього простору та визначено чинники впливу на її розвиток (науково-технічний прогрес, глобальна мобільність студентів, відповідна політика щодо залучення іноземних студентів, механізми фінансової підтримки), ознаки привабливості (гуманітаризація, демократизація, диверсифікація, інтеграція); *виконано аналіз* організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США на основі розробленої моделі, яка відображає соціокультурний вимір (структуру академічного середовища університетів США, чинники та перешкоди); педагогічно-організаційний вимір (систему забезпечення адаптації, компетентності викладача і студента); соціопсихологічний вимір (етапи адаптаційного процесу); організаційний вимір (використання аутсорсингу й інсорсингу); *окреслено* можливості використання прогресивних ідей і досвіду США в умовах університетської освіти України.

Уточнено зміст понять «психологічна адаптація», «соціокультурна адаптація», «академічна адаптація», «кампус», «полікультурна компетентність викладача», «компоненти університетського середовища», «рекрутинг».

Подальшого розвитку набули положення про сутність, концепції, структуру, педагогічні основи адаптації іноземних студентів; теоретико-методологічні основи процесу адаптації; структуру й особливості функціонування кампусу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що на основі аналізу організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США (зокрема, специфіки іншомовної підготовки) автором розроблено навчальні посібники «Англійська мова» та «Формування комунікативної іншомовної компетенції у здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальностей «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Менеджмент», які застосовують в освітньому процесі вітчизняних закладів вищої освіти. Матеріали та джерельну базу дослідження можуть використовувати науковці для проведення подальших досліджень з

актуалізованих у дисертації проблем, а також викладачі закладів вищої освіти під час організації викладання курсів «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка вищої школи». Висвітлені конструктивні ідеї американського досвіду адаптації іноземних студентів до функціонування в університетському середовищі можуть брати до уваги рекрутингові компанії, які співпрацюють з вітчизняними університетами, відділами по роботі з іноземними студентами, наставниками академічних груп, студентськими організаціями тощо.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/17 від 14.03.2018), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 81 від 27.03.2018), Львівського державного університету внутрішніх справ (акт № 32 від 20.04.2018), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 431 від 23.04.2018), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 1912-28 від 25.04.2018).

Особистий внесок здобувача. У працях, опублікованих у співавторстві з Б. Кравець [15] авторці належить характеристика специфіки процесу формування мотивації до вивчення іноземних мов; з І. Сковронською [20] дисертанткою виконано аналіз чинників, що сприяють формуванню конструктивного освітнього середовища в умовах сучасної вищої школи.

Апробація результатів дослідження здійснена на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Місія викладача вищої школи в контексті сучасних освітніх викликів» (Львів, 2008); «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Львів, 2009); «Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави» (Львів, 2013); «Pytania. Odpowiedzi. Hipotezy: nauka XXI stulecie» (Гданськ, 2014), «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця» (Полтава, 2014); «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики» (Дніпро, 2017); «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (Дніпро, 2017). Результати дослідження обговорювали на засіданнях кафедри педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка (2007–2012) і кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення Львівського державного університету внутрішніх справ (2013–2018).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 36-ти працях, з яких 12 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 – у виданні, включеному до наукометричних баз даних, 12 – у збірниках наукових праць, 9 праць апробаційного характеру, 2 навчальні посібники.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (345 найменувань, з них 230 – іноземними мовами), 15-ти додатків. Загальний обсяг дисертації становить 301 сторінку, з них 213 сторінок – основний текст, який містить 3 таблиці та 17 рисунків на 12-ти сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і дослідницькі методи; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про особистий внесок здобувача в наукових працях, відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, а також представлено структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Адаптація іноземних студентів в університетах: теоретико-методологічні засади»** – виконано теоретичний аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження, соціальних, психологічних особливостей адаптації іноземних студентів до навчання в університеті та її теоретико-методологічне підґрунтя.

Виконано аналіз наукових праць, які висвітлюють проблему адаптації іноземних студентів з позицій педагогіки, психології, біології, соціології, культурології, інших суміжних наук. Зокрема, важливими для дослідження є результати вивчення сутності та структури адаптації іноземних студентів; особливостей функціонування глобального освітнього й університетського середовища; низки компетентностей, які необхідно розвивати в іноземних студентів у процесі їхньої адаптації в університетах США; кореляції етапів соціально-психологічної адаптації студентів; показників соціально-педагогічної адаптованості; теорій, концепцій, гіпотез та підходів, покладених в основу адаптації іноземних студентів в університетах США.

З'ясовано, що адаптація іноземних студентів в університетах США, як процес їхнього пристосування до американського університетського середовища, характеризується академічною, психологічною та соціальною своєрідністю.

Визначено, що американське університетське середовище функціонує в рамках глобального освітнього середовища і має багатокомпонентну структуру, яку складають суб'єктний, соціокультурний, просторово-предметний, технологічний та самоорганізаційний компоненти. Висвітлено специфіку соціальної, психологічної, культурної, академічної адаптації.

Доведено, що структуру адаптації іноземних студентів до американського університетського середовища у педагогічному вимірі складають суб'єктний, теоретико-методологічний, змістовий та організаційно-процесуальний компоненти. На адаптацію іноземних студентів в університетському середовищі США впливають чинники прямої дії, функцію яких виконують зміст навчального матеріалу, форми, методи та засоби навчання, та чинники непрямої дії (просторово-предметна організація середовища, міжособистісна взаємодія, особистісно-психологічні особливості).

Охарактеризовано основні аспекти адаптації іноземних студентів в університетах США, а саме: вивчення мови приймаючої країни (англійської), прийняття культури країни перебування, соціальний супровід. Отож адаптація з метою навчання у закордонному ЗВО передбачає формування у студентів низки компетентностей: іншомовної комунікативної, соціокультурної, міжкультурної, стратегічної; умінь долати культурний шок та пов'язаний з ним стрес, пристосовуватися до нового культурного середовища.

Обґрунтовано педагогічні умови адаптації іноземних студентів до американського університетського середовища, а саме: відповідність процесу адаптації її теоретико-методологічним основам; знання і сприйняття студентами культурних моделей; знання та коректне використання студентами ефективних моделей комунікації, дотримання норм вербальної та невербальної поведінки; достатній рівень сформованості у студентів комунікативної культури та відповідних компетентностей (іншомовної комунікативної, соціокультурної, міжкультурної та стратегічної); ефективна просторово-предметна організація структурних підрозділів університетського середовища (офісів «орієнтаційних програм», мовних інститутів, шкіл), що передбачає обґрунтоване використання відповідних форм, методів та засобів навчання.

З'ясовано, що соціально-психологічна адаптація іноземних студентів до університетського середовища США передбачає активність студента в академічному та соціальному вимірах і слугує єдністю акомодатії та асиміляції. Референтними показниками адаптованості є відсутність або низький рівень тривожності й високий рівень самооцінки. Існують психологічний і соціально-культурний різновиди соціально-психологічної адаптації, які залежать від низки чинників. На психологічну адаптацію впливають особистісні риси, стратегії подолання стресу, соціальна підтримка, а на соціокультурну адаптацію – тривалість проживання в новій культурі, культурні знання, мовні здібності та стратегії акультурації (асиміляція, інтеграція, сепарація і маргіналізація).

Систематизовано теоретико-методологічні основи забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США: теорії і концепції (конструктивізм, прогресивізм, гуманізм, концепція інтернаціоналізації освітнього процесу); підходи (міждисциплінарний, компетентнісний, автономний, особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний); принципи студентоцентризму, активності, творчої самостійності студентів, системності, послідовності, єдності навчальної, наукової та практичної діяльності, кооперації.

У другому розділі – **«Університетська освіта США у контексті міжнародного освітнього простору»** – висвітлено специфіку розвитку університетської освіти США з міжнародної перспективи.

Виконано аналіз чинників впливу на розвиток вищої освіти США у контексті міжнародного освітнього простору (науково-технічний прогрес, глобальна мобільність студентів, процес інтернаціоналізації вищої освіти) та характерні її ознаки: гуманітаризація, демократизація, диверсифікація, інтеграція та інтернаціоналізація, що розвинулись на основі популярних у США філософій гуманізму, постмодернізму, конструктивізму та позитивізму.

Виокремлено чинники, що сприяють розвитку глобальної академічної мобільності (економічний і науково-технічний прогрес; збільшення глобального доступу до вищої освіти; збільшення кількості людей середнього класу у світовому масштабі, які мають атестат про закінчення середньої освіти на батьківщині; сприятливі зовнішня політика та візовий режим країни; відповідне фінансування закладів вищої освіти; високий рівень освітніх послуг; затребувані спеціальності на глобальному ринку праці; укладення міжнародних угод; створення та розвиток міжнародних освітніх програм; створення

потужної системи органів, організацій та агентств для рекрутингу іноземних абітурієнтів).

Серед головних труднощів мобільності молоді – нестача фінансів, низький рівень загальних знань та навчальних здібностей, брак інформації щодо освітніх послуг університетів за кордоном, низький рівень знань з академічної англійської мови.

З'ясовано, що важливим для збереження високих позицій у світовому рейтингу та ознак престижності й привабливості для іноземних студентів, є надання університетами не лише сучасних та якісних освітніх послуг і використання високотехнологічних ресурсів, а й забезпечення необхідних умов для навчання та підтримки студента (академічна й соціальна адаптація, акультурація у диверситивному середовищі, мовна та фінансова підтримка). А на престижність університетів впливає не тільки рейтинг щодо кількості набору іноземних студентів, але і показник їхньої кількості при завершенні навчання з присвоєнням відповідного рівня вищої освіти чи сертифіката. Своєю чергою, цей показник забезпечує певну репутацію закладу, фінансове становище чи бюджетні асигнування, що є важливими чинниками для його подальшого розвитку.

Окреслено можливості та виклики діяльності університетів США у глобальному освітньому просторі, спричинені процесом інтернаціоналізації освіти: поживлення міжнародного співробітництва у сфері освіти й науки, сприяння успішній кампанії з набору здібної мобільної молоді з-за кордону на навчання, розвиток полікультурної освіти.

Досліджено, що завдання полікультурної освіти охоплюють розробку відповідної освітньої політики, змісту освіти, включення інтернаціональної складової до курікулумів, підготовку викладачів до роботи у диверситивних групах, надання якісних освітніх та консультаційних послуг стосовно адаптаційного процесу у новому середовищі та забезпечення можливостей для освоєння академічної англійської мови, розвитку комунікативних навичок та міжкультурної компетентності, підтримки етнічних, соціальних, расових та мовних відмінностей тощо.

Міжнародні угоди, міжнародні програми, гранти та асоціації міжнародних студентів, рекрутингові стратегії є головними засобами привабливання іноземних студентів на навчання, а характерними ознаками університетів США є надання якісних, практичних та сучасних освітніх послуг, широкого спектра престижних спеціальностей та перспективи кращої кар'єри з валідним дипломом; забезпечення відповідної матеріально-технічної бази та створення сприятливих організаційно-педагогічних умов адаптації і навчання диверситивної молоді у полікультурному середовищі.

Належний рівень вищої освіти у США підтримують достатнім науково-фінансовим забезпеченням з державних і приватних фондів. У фінансовому забезпеченні вищої освіти використовують економічні методи управління в умовах ринкової економіки. Інтеграція науки та освіти сприяла швидкому розвитку американських університетів як престижних наукових центрів світового рівня, осередків культурного, економічного, соціального, наукового

розвитку суспільства у США. Їм притаманна складна адміністративна структура, що є характерною для великих підприємств.

У третьому розділі – «Досвід адаптації іноземних студентів в університетах США» – висвітлено результати аналізу адаптації іноземних студентів в університетах США та розроблено модель, яка відображає специфіку організаційно-педагогічного забезпечення цього процесу (Рис. 1), а також окреслено можливості використання прогресивних ідей і досвіду досліджуваної країни щодо адаптації іноземних студентів в умовах університетської освіти України.

Схематичне зображення забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США охоплює соціокультурний, педагогічно-організаційний, соціально-психологічний та організаційний виміри, що характеризуються наявністю взаємозв'язаних та взаємодоповнювальних компонентів.

У соціокультурному вимірі моделі представлено структуру освітнього середовища та прямі і непрямі чинники, що впливають на його функціонування з метою досягнення успішного соціального, культурного та психологічного аспектів адаптації.

Організаційно-педагогічний вимір моделі подає види адаптації (соціальна, психологічна, академічна та культурна), структуру забезпечення адаптаційного процесу, що охоплює такі складові, як: суб'єктний, змістовий, організаційно-процесуальний, теоретико-методологічний з підходами (міждисциплінарний, компетентнісний, автономний, особистісно орієнтований і комунікативно-діяльнісний) та принципами, серед яких головні є студентоцентризм, активність, творча самостійність, системність, послідовність, кооперація та єдність освіти, науки і практики.

Соціально-психологічний вимір характеризує етапи адаптації («медовий місяць», «культурний шок», «одужання», «адаптація» та «зворотний культурний шок»).

Модель містить низку перешкод адаптаційного процесу лінгвістичного, соціального, психологічного, організаційного, академічного характеру. Перелічені компетентності як викладачів, так і студентів.

Засоби аутсорсингу та інсорсингу подані у моделі як організаційний вимір, широко застосовуються для забезпечення сприятливих організаційно-педагогічних умов адаптації іноземних студентів в університетах США.

Охарактеризовано стратегії рекрутингу іноземних студентів американських університетів, зокрема, тенденції імміграційних процедур, студентських очікувань та інших чинників, що впливають на розвиток їхньої лінії поведінки у найближчі роки стосовно вибору ЗВО. Окреслено можливості отримання грантів, стипендій благодійних фондів та міжнародних освітніх організацій, що вважаємо однією зі стратегій рекрутингу.

Виконано аналіз діяльності професійних консультаційних центрів з питань навчання за кордоном, мотиваційних чинників, що впливають на вибір закладу іноземцями.

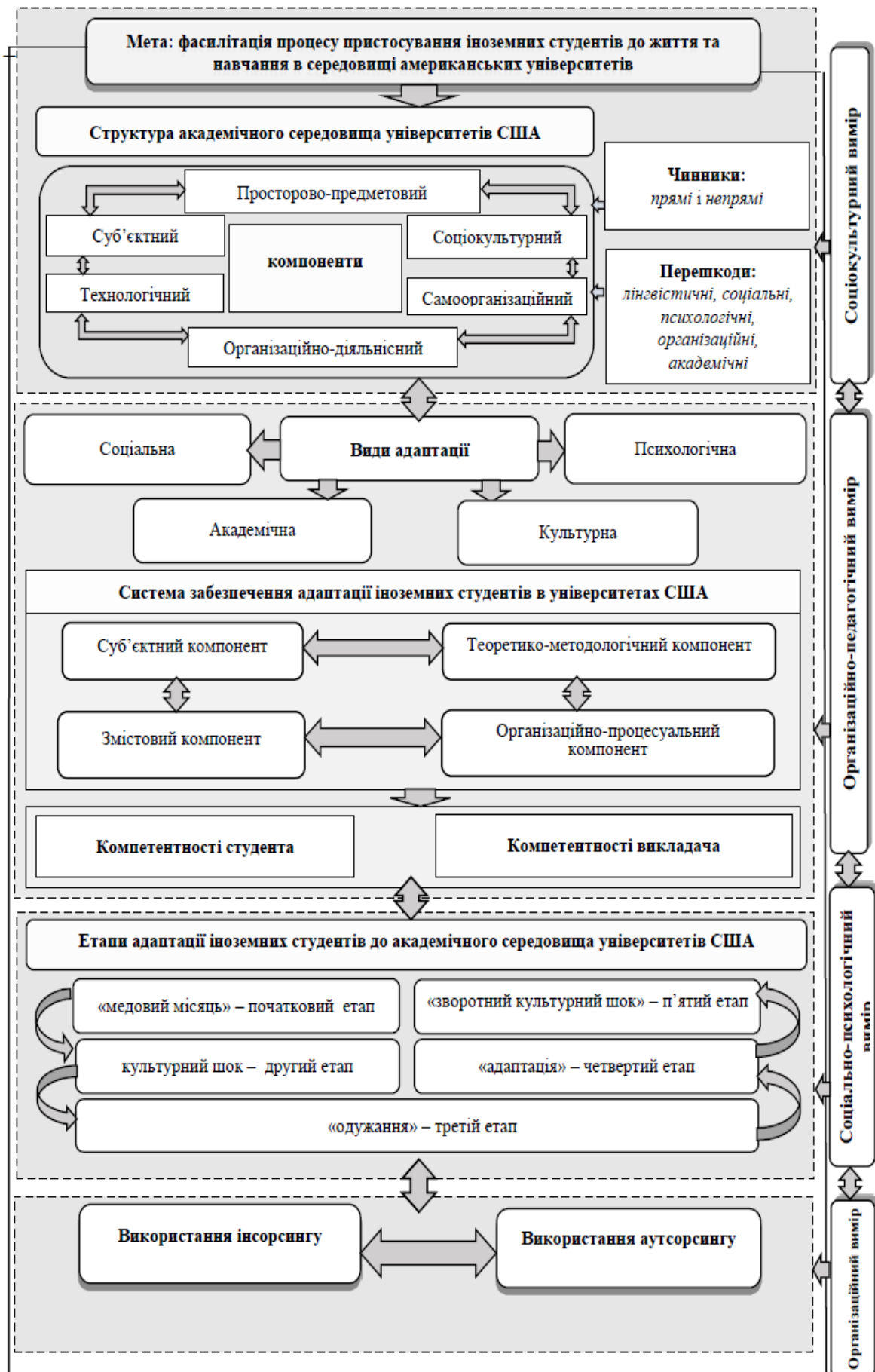

Рис. 1. Модель організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США

Розглянуто основні стратегії США щодо інтернаціоналізації вищої освіти, визначено її особливості, інтернаціональну складову освітніх програм, принцип мультикультуралізму в освітньому процесі, що використовують у практиці американські педагоги з метою забезпечення сприятливого навчального середовища для диверситивної молоді.

Досліджено роль університетських кампусів як освітньо-виховного середовища у сприянні психологічній, соціокультурній та академічній адаптації здобувачів вищої освіти з-за кордону, діяльність студентських офісів та інших ресурсів, що забезпечують цей процес.

Обґрунтовано важливі передумови успіху адаптації, а саме: достатній рівень знань з англійської мови, розвиток міжкультурної компетентності й виховання полікультурної особистості, здатної співпрацювати у глобальному середовищі.

Окреслено можливості використання кращих зразків американського досвіду щодо адаптації (психологічної, соціокультурної, академічної) іноземних студентів в умовах університетської освіти України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей забезпечення адаптації іноземних студентів в американських університетах та окреслення можливостей удосконалення відповідної практики в університетах України на основі екстраполяції прогресивних ідей та досвіду США. Результати виконаного дослідження дають змогу сформулювати такі висновки:

1. Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів до нового освітнього середовища є актуальною педагогічною проблемою, в основу якої покладено філософські, психологічні, культурологічні, біологічні, педагогічні теорії, концепції, гіпотези (конструктивізму, прогресивізму, гуманізму, позитивізму, інтернаціоналізації освітнього процесу, теорія біхевіоризму, соціокультурна теорія, акультурації, концепція самоактуалізації Маслоу, гіпотеза взаємодії, гіпотеза виходу і конекціонізму, гіпотеза універсальної граматики, гіпотеза розуміння), а також підходи (міждисциплінарний, компетентнісний, автономний, особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний). Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США реалізується відповідно до принципів студентоцентризму, активності, творчої самостійності, системності, послідовності, єдності освіти, науки та практики, кооперації.

Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів спрямоване на фасилітацію процесу пристосування іноземних студентів до життя та навчання в середовищі американських університетів й охоплює соціальну адаптацію, якій притаманні дезадаптація, пасивна та активна адаптація; психологічну, що охоплює стратегії акультурації, асиміляції, інтеграції, сепарації, маргіналізації; культурну, якій властива акультурація та інкультурація. Визначено, що академічна адаптація іноземних студентів

супроводжується впливом об'єктивних, об'єктивно-суб'єктивних та суб'єктивних факторів.

Адаптація іноземних студентів реалізується у середовищі університету США, а чинниками, які сприяють її реалізації, є прямі – дидактичні (зміст навчального матеріалу, вибір відповідних форм, методів і засобів навчання з метою формування та розвитку соціокультурної, міжкультурної, комунікативної компетентностей) та непрямі – соціально-психологічні (просторово-предметна організація академічного середовища, ефективність міжособистісної взаємодії, врахування індивідуально-психологічних особливостей іноземного студента). Серед перешкод адаптації визначено лінгвістичні, соціальні, психологічні, організаційні, академічні.

2. Охарактеризовано університетську освіту США у контексті міжнародного освітнього простору. Визначено, що гуманітаризація, демократизація, диверсифікація та інтеграція, інтернаціоналізація – головні її характеристики. Ключовим завданням університетської освіти США у глобальному контексті є виховання інтелектуальної еліти, удосконалення підготовки фахівців, які володіють навичками міжкультурної співпраці, вміють легко адаптуватися у диверсифікованому середовищі, готові навчатися впродовж життя, що формує конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці.

Серед чинників, які впливають на розвиток міжнародної університетської освіти США, виокремлено інтеграцію наукових інновацій та освітнього процесу, інтенсифікацію міжнародної академічної мобільності, інтернаціоналізацію вищої освіти, зростання показника населення середнього класу, сприятливу зовнішню політику та візовий режим країни, відповідне фінансування університетів та систему фінансової допомоги у вигляді грантів і стипендій для здібної молоді, високий рівень освітніх послуг, відповідність освітніх програм потребам глобального ринку праці, укладання міжнародних угод про співпрацю.

3. Виконано аналіз специфіки організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США, що відображає його теорію і практику та охоплює соціокультурний, організаційно-педагогічний, соціально-психологічний, організаційний виміри.

У контексті соціокультурного виміру досліджено структуру академічного середовища університетів США, просторово-предметний, суб'єктний, технологічний, організаційно-діяльнісний, соціокультурний, самоорганізаційний, компоненти якого є системотвірними.

Відповідно до організаційно-педагогічного виміру відтворено теоретико-методологічний компонент (теорії, концепції, підходи); суб'єктний компонент, що представлений академічними цінностями, навчальною і соціальною взаємодією, міжособистісною комунікацією та моделями комунікації; змістовий компонент, який передбачає формування комунікативної культури, іншомовної комунікативної, соціокультурної, міжкультурної, стратегічної компетентностей, організаційно-процесуальний (структура, зв'язки, функції).

Визначено компетентності студента (іншомовна комунікативна компетентність, соціокультурна, міжкультурна, стратегічна, вміння долати

культурний шок та пов'язаний із ним стрес, вміння пристосовуватися до нового соціокультурного середовища) та викладача (навчально-методична, науково-дослідна, компетентність у складанні та впровадженні культуровідповідних навчальних програм, компетентність у навчанні протягом усього життя, соціально-культурна та полікультурна, емоційна, комунікативна, управлінська, екологічна, ІКТ компетентність), які необхідні для ефективної та швидкої адаптації іноземних студентів до навчання в академічному середовищі університетів США та результативності їхньої навчальної діяльності.

Відповідно до соціально-психологічного виміру відображено та охарактеризовано етапи адаптації іноземних студентів до академічного середовища університетів США, серед яких: «медовий місяць» – початковий етап, що характеризується позитивним сприйняттям відмінностей між «старою» та «ною» культурою; культурний шок – другий етап, якому притаманне внутрішнє занепокоєння особи, пов'язане з утратою зрозумілих комунікативних знаків і символів; «одужання» – третій етап, під час якого іноземний студент опановує нову культуру та, відповідно, задовольняє внутрішні соціокультурні потреби, долає труднощі та конфлікти; «адаптація» – четвертий етап (після декількох днів, тижнів чи місяців студент звикає до нового середовища); «зворотний культурний шок» – п'ятий етап, який триває після повернення до рідної культури та характеризується потребою у пристосуванні.

У контексті організаційного виміру виконано аналіз використання університетами США потенціалу аутсорсингу та інсорсингу. Налагодження співпраці університетів США із рекрутинговими компаніями має низку переваг, оскільки вони забезпечують орієнтаційні програми двох видів. Серед них програми, які реалізуються до прибуття у США (програми з вивчення англійської мови, доуніверситетської підготовки, академічні та фінансові консультації) та після прибуття до США (консультаційні програми щодо статусу візи, фінансового становища, житла, можливостей працевлаштування, проблем зі здоров'ям чи навчанням тощо, програми культурної орієнтації).

Офіси іноземних студентів, міжнародних програм, академічної підтримки; мовний, культурний, релігійний центр / школа, консультаційна служба, дозвільницький центр, студентська університетська організація, асоціація гуртожитків, радник / ментор, що представлені у структурі університету США, забезпечують академічне, фінансове, побутове, законодавче консультування (семінари, індивідуальна допомога, групова робота), організацію соціальних, культурних, спортивних заходів, гурткової роботи, студентського самоврядування, волонтерства з метою соціалізації іноземних студентів; надання допомоги щодо академічного процесу, пошуку роботи, розв'язання проблем побутового характеру. Отже, організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США охоплює: організацію системи рекрутингу іноземних студентів; надання широкого спектра консультаційних послуг, психологічний, соціокультурний і педагогічний супровід до та після прибуття у США; забезпечення можливостей для оволодіння академічною англійською мовою необхідного рівня з розвитком

комунікативних навичок; підготовка викладача до роботи у полікультурному середовищі; удосконалення освітніх програм із застосуванням у них полікультурної складової тощо.

4. Окреслено можливості використання американського досвіду адаптації іноземних студентів до академічного середовища університетів України. На етапі рекрутингу доцільними є: реалізація орієнтаційних програм (ознайомлення зі структурою, ресурсами та послугами університету, консультаційним офісом, медичною службою, студентським центром); підготовка та розповсюдження рекламної продукції (брошури і листівки про університет, переваги освітніх програм, навчання та дозвілля студентської молоді, можливості кар'єрного зростання та подальшого працевлаштування); організація, проведення та участь у міжнародних освітніх ярмарках, семінарах і тренінгах, що висвітлюють різноманітні аспекти проживання і навчання в Україні.

З метою академічної адаптації та подолання труднощів, з якими зіштовхуються іноземні студенти (низький рівень знань іноземної академічної мови та комунікативних умінь, відсутність або недостатність умінь налагодити стосунки з радниками та викладачами, психологічні труднощі звикання до системи вищої освіти та університетської освітньої діяльності (освітні програми, методи викладання, проведення тестувань тощо)), варто використовувати: курси пропедевтичної підготовки, вивчення української / англійської мови як іноземної, запровадження англійських освітніх програм; удосконалення програм наставництва та програм радників іноземних студентів (організація академічного наставництва студентів старших курсів у формальних чи неформальних групах, або групах, створених у соціальних мережах); організації гнучкого освітнього процесу, що максимально враховує потреби студента (можливість обирати предмети та складати індивідуальний розклад занять); забезпечення високої якості освітніх програм з полікультурною складовою; професійного розвитку викладачів для роботи у диверсифікованих полікультурних навчальних групах; матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу на основі інтеграції наукових інновацій.

Як засвідчує досвід США, умовами забезпечення успішної адаптації іноземних студентів до нового академічного середовища є: відповідність процесу адаптації її теоретико-методологічним основам; знання і сприйняття студентами культурних моделей; знання та коректне використання студентами ефективних моделей комунікації, дотримання норм вербальної та невербальної поведінки; достатній рівень сформованості у студентів комунікативної культури та відповідних компетентностей; ефективна просторово-предметна організація структурних підрозділів університетського середовища, що передбачає обґрунтоване використання відповідних форм, методів та засобів навчання.

Для психологічної та соціокультурної адаптації варто брати до уваги досвід США щодо надання іноземним студентам таких послуг, як послуги трансферу з аеропорту до університету, транспортні послуги відповідно до розкладу навчання, поселення у студентському містечку; організація наставництва у

групах студентів у соціальних мережах (до прибуття та під час навчання) і психологічних служб; започаткування університетської програми після прибуття студента до університету як соціальної взаємодії з українськими студентами із залученням студентських організацій та об'єднань, що можуть планувати та проводити спільні позааудиторні заходи (дозвіллієві, культурні, спортивні тощо); налагодження співпраці із роботодавцями щодо часткової зайнятості, як засобу соціальної взаємодії та підтримки.

Вважаємо, що імплементація конструктивних ідей організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів з урахуванням вітчизняного досвіду сприятимуть підвищенню психологічних, соціокультурних, комунікативних та академічних досягнень адаптаційного процесу серед іноземних студентів в Україні, а також підвищенню привабливості українських університетів у міжнародному освітньому просторі.

Виконане дослідження організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США не вичерпує усіх аспектів окресленої проблеми. До перспектив подальших розвідок належать порівняльно-педагогічні дослідження формування позитивного іміджу та привабливості університетів у міжнародному контексті, особливості адаптації іноземних студентів у розвинутих країнах світу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Публікація у виданні, що включене до наукометричних баз даних

1. Смолікевич Н. Р. Педагогічні теорії фасилітації процесу адаптації студентів до університетського середовища / Н. Р. Смолікевич // Молодий вчений. – 2017. – № 11 (51). – С. 430–435.

Публікації у наукових фахових виданнях України

2. Смолікевич Н. Вища освіта США : організаційно-педагогічні аспекти привабливості для студентів-іноземців / Н. Смолікевич // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – № 23. – С. 194–202.

3. Смолікевич Н. Мова як засіб забезпечення культурно-навчальної адаптації іноземних студентів в університетах США / Н. Смолікевич // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – № 24. – С. 238–244.

4. Смолікевич Н. Р. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів : сучасний стан і перспективи / Н. Р. Смолікевич // Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – 2009. – № 5 (155), Т. I. – С. 380–385.

5. Смолікевич Н. Викладач у системі університетської освіти : штрихи до професійно-педагогічного портрету / Н. Смолікевич // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – № 25 (4). – С. 40–47.

6. Смолікевич Н. Р. Переваги вищої освіти США / Н. Р. Смолікевич // Психологічні науки : проблеми і здобутки. Додаток 1, Том II. Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». – 2012. – Вип. 1. – С. 371–377.

7. Смолікевич Н. Р. Американська академічна мобільність як цінний досвід сучасної освітньої політики країн / Н. Р. Смолікевич // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 1, Том VII (40). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2012. – Вип. 27. – С. 292–300.
8. Смолікевич Н. Р. Моделі стилю навчання як засіб забезпечення успішного процесу навчання студентів у сфері вищої освіти / Н. Р. Смолікевич // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 2, Том VIII (41). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2012. – Вип. 27. – С. 490–499.
9. Смолікевич Н. Р. Актуальні підходи до проблеми підготовки іноземних студентів у процесі глобалізації міжнародного освітнього простору / Н. Р. Смолікевич // Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Додаток 1. Том VII (49). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2013. – Вип. 31. – С. 179–187.
10. Смолікевич Н. Р. Роль консультаційних центрів та освітніх організацій у стратегіях рекрутської діяльності США на глобальному ринку іноземних студентів / Н. Р. Смолікевич // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 1. Том I (52). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2014. – Вип. 5. – С. 351–358.
11. Смолікевич Н. Р. Фінансова допомога іноземним студентам як мотиваційний чинник у виборі вищого навчального закладу США / Н. Р. Смолікевич // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 1. Том VII (58). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2015. – Вип. 35. – С. 217–224.
12. Смолікевич Н. Р. Мобільність іноземних студентів у глобальному освітньому просторі: перспективи та виклики / Н. Р. Смолікевич // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 1. Том I (61). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2015. – Вип. 36. – С. 337–344.
13. Смолікевич Н. Р. Методика формування професійної комунікативної компетенції з іноземних мов / Н. Р. Смолікевич // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, Серія : Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 140. – С. 78–83.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

14. Смолікевич Н. Р. Сучасні моделі організації навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях / Н. Р. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. – 2006. – С. 105–111.

15. Смолікевич Н. Формування мотивації навчання студентів у процесі вивчення іноземних мов / Н. Смолікевич, Б. Кравець // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі. – 2007. – № 2. – С. 35–37.
16. Смолікевич Н. Р. Кредитно-модульна система навчання в університетах США / Н. Р. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей, 2008. – С. 89–93.
17. Смолікевич Н. Розвиток вищої освіти під впливом світових глобалізаційних процесів / Н. Смолікевич // Навчання іноземних мов для спеціальних цілей у світлі Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти. – 2009. – С. 98–101.
18. Смолікевич Н. Соціально-педагогічні проблеми адаптації іноземних студентів у вищій школі США / Н. Смолікевич // Третій український педагогічний конгрес. – 2010. – С. 173–183.
19. Смолікевич Н. Сучасні підходи до організаційно-педагогічних засад американської вищої школи / Н. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей. – 2010. – С. 159–165.
20. Смолікевич Н. Сприятливе освітнє середовище як головна вимога сучасної вищої школи / Н. Смолікевич, І. Сковронська // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей. – 2011. – С. 134–140.
21. Смолікевич Н. Міжнародна академічна мобільність як невід’ємна складова сучасної вищої освіти / Н. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей. – 2012. – С. 129–133.
22. Смолікевич Н. Р. Адаптація до іншомовного освітньо-культурного середовища як соціально-психологічна проблема / Н. Р. Смолікевич // Психологічні науки : проблеми і здобутки. Додаток 1 до № 1, Том IV. Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – 2012. – Вип. 6. – С. 344–350.
23. Смолікевич Н. Р. Моделі стилів викладання для забезпечення продуктивної освіти вищими навчальними закладами США / Н. Р. Смолікевич // Сучасні напрямки викладання гуманітарних дисциплін у середніх та вищих навчальних закладах : мова, література, історія : матеріали III Міжнар. наук. конф. (23–24 квітня 2013 р., Горлівка). – Горлівка : Вид-во ГПМ ДВНЗ «ДДПУ». – Т. II. – С. 210–214.
24. Смолікевич Н. Р. Досвід американських вчених щодо формування мовних компетенцій з англійської мови студентів-іноземців в університетах США / Н. Р. Смолікевич // Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців права. Тези доповідей міжвузівської науково-практичної конференції. Київ: Нац. акад. внутр. справ. – 2013. – С. 156–158.
25. Смолікевич Н. Проблема забезпечення продуктивності навчання вищими закладами США / Н. Р. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей. – 2013. – С. 135–138.
26. Смолікевич Н. Р. Роль консультантів студентів-іноземців у забезпеченні сприятливих навчальних та психолого-педагогічних умов адаптації в університетах США / Н. Р. Смолікевич // Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави: тези доповідей та повідомлень

- учасників: Міжнар. наук.-практ. конф. (22.11.2013 р., Львів) : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – С. 512–516.
27. Smolikevych N. R. The role of American higher institutions in international students' adjustment to new cultural and academic environment. / N. R. Smolikevych // Zbior raportow naukowych. – Gdansk, 2014. – P. 9–14.
28. Смолікевич Н. Проблема забезпечення продуктивності навчання іноземної мови / Н. Р. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей. – 2014. – С. 126–131.
29. Смолікевич Н. Р. Головні завдання викладача відповідно до концепції стилів навчання студентів / Н. Р. Смолікевич // Іншомовна підготовка практичних працівників ОВС та фахівців із права тези доп. наук.-теорет. конф. Київ: Нац. акад. внутр. справ. – 2014. – С. 60–62.
30. Смолікевич Н. Р. Знання англійської мови як фундаментальний чинник успішної адаптації до нового культурного та навчального середовища в університетах США / Н. Р. Смолікевич // Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава : ПолтНТУ, 2014. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – С. 88–91.
31. Смолікевич Н. Р. Важлива організаційна складова навчального процесу – формування мотивації у студентів / Н. Р. Смолікевич // Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права : тези доп. наук.-теорет. конф. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 159–163.
32. Смолікевич Н. Важливість знань англійської мови для успішної адаптації у навчальному середовищі США / Н. Р. Смолікевич // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей. – Львів : ЛьвДУВС, 2015. – С. 135–139.
33. Смолікевич Н. Р. Академічна мобільність як один із головних сучасних викликів вищої освіти України / Н. Р. Смолікевич // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики : Матеріали II Всеукр. наук. конф., 2017. – Т. II. – С. 5–8.
34. Смолікевич Н. Р. Теоретико-методологічні основи адаптації іноземних студентів до сучасного академічного середовища / Н. Р. Смолікевич // Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – 2017. Т. I. – С. 26–29.
35. Смолікевич Н. (2005). Англійська мова. Навчальний посібник. – Львів : Бінар–2000. – 184 с.
36. Смолікевич Н. Р. Формування комунікативної іншомовної компетенції у здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальностей «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Менеджмент». Навчально-методичний посібник / Н. Р. Смолікевич. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 110 с.

АНОТАЦІЇ

Смолікевич Н. Р. Організаційно-педагогічне забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2018.

У дисертації розкрито особливості організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США. Висвітлено адаптацію іноземних студентів в університетах як науково-педагогічну проблему. Виконано аналіз організаційно-педагогічного забезпечення адаптації іноземних студентів в університетах США. Окреслено можливості використання прогресивних ідей і досвіду США в умовах університетської освіти України. Уточнено зміст понять «психологічна адаптація», «соціокультурна адаптація», «академічна адаптація», «кампус», «полікультурна компетентність викладача», «компоненти університетського середовища», «рекрутинг». Подальшого розвитку набули положення про сутність, концепції, структуру, педагогічні основи адаптації іноземних студентів; теоретико-методологічні основи процесу адаптації; структуру й особливості функціонування кампусу.

Ключові слова: адаптація, іноземний студент, організаційно-педагогічне забезпечення, США, університет.

Смоликевич Н.Р. «Организационно-педагогическое обеспечение адаптации иностранных студентов в университетах США». – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – Общая педагогика и история педагогики. – Национальный университет «Львовская политехника», Министерство образования и науки Украины. – Львов, 2018.

В диссертации раскрыты особенности организационно-педагогического обеспечения адаптации иностранных студентов в университетах США. Освещено адаптацию иностранных студентов в университетах как научно-педагогическую проблему. Проанализировано организационно-педагогического обеспечения адаптации иностранных студентов в университетах США. Изложены возможности использования прогрессивных идей и опыта США в условиях университетского образования Украины. Уточнено содержание понятий «психологическая адаптация», «социокультурная адаптация», «академическая адаптация», «кампус», «поликультурная компетентность преподавателя», «компоненты университетской среды», «рекрутинг». Дальнейшее развитие получили положения о сущности, концепциях, структуре, педагогических основах адаптации иностранных студентов; теоретико-методологических основах процесса адаптации; структуре и особенностях функционирования кампуса.

Ключевые слова: адаптация, иностранный студент, организационно-педагогическое обеспечение, США, университет.

Smolikevych N.R. The organizational and pedagogical provision of foreign students' adaptation in US universities. – On the rights of manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2018.

The research deals with the analysis of the organizational and pedagogical ensuring of foreign students' adaptation at US universities. The foreign students' adaptation in universities as a scientific and pedagogical problem based on the theories and concepts, approaches and principles have been highlighted. The specificity of organizational and pedagogical provision of the foreign students' adaptation in US universities has been justified. It reflects the sociocultural dimension, pedagogical-organizational dimension, socio-psychological dimension, organizational dimension; the possibility of using progressive ideas and experience of the USA in university education of Ukraine has been outlined.

It has been proved that the structure of foreign students' adaptation to the American university environment from the point of view of pedagogical science comprises the following components: subjective, theoretical-methodological, content, organizational and procedural. Adaptation of foreign students in the American university environment is in the sphere of influence of direct-acting factors that are means of training and indirect factors, among which there are the spatial-objective organization of the environment and interpersonal interaction.

The main aspects that cover the adaptation of foreign students at US universities have been described, namely: learning the language of the host country (English), adopting the culture of the host country, social support etc. Thus, adaptation for the purpose of studying in a foreign higher educational institution involves the formation of a number of competencies and abilities of students, namely: foreign-language communicative competence, sociocultural competence, intercultural competence, strategic competence, ability to overcome cultural shock and stress associated with it, abilities to adapt to a new cultural environment.

The main teachers' competencies necessary in the work with foreign students for their successful adaptation and study process have been singled out (professional competence, competence in research, in the elaboration and implementation of training programs, in lifelong learning, socio-cultural and multicultural, emotional and communicative competences, competence in information and communication technologies (ICT), competence in management and environmental competence.

The organizational and pedagogical basics of the university staff's work with foreign students on ensuring the facilitation of their adaptation to a new academic environment and an important role of the campus in this process have been substantiated. The possibilities of applying progressive ideas and experience of the USA to providing foreign students adaptation in university education of Ukraine have been outlined.

The notions "psychological adaptation", "sociocultural adaptation", "academic adaptation", "campus", "polycultural competence of the teacher", "components of the university environment", "recruiting" have been clarified.

The ideas of the essence, concepts, structure, pedagogical bases of foreign students' adaptation; theoretical and methodological basics of the adaptation process; structure and peculiarities of campus functioning have gained further development.

Keywords: adaptation, foreign student, internationalization of education, organizational and pedagogical conditions, University, USA.

Підписано до друку 12.11.2018 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Ум.др.арк.0,9. Наклад 100 прим.
Зам. №1211-3-2018

Видавництво ТзОВ «ЗУКЦ»
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників
та книгорозповсюджувачів видавничої продукції ДК № 408 від 09.04.2001р.
вул. Вітовського, 25, м. Львів, 79011*

